

Porównywalność formy prezentacji informacji w sprawozdaniach finansowych sporządzonych zgodnie z MSSF (na przykładzie Polski i Niemiec)

ANNA CIECHOLEWSKA *, *JERZY GIERUSZ ***

Streszczenie

Celem głównym artykułu jest analiza różnic w formie prezentacji informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych sporządzonych zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF). Do osiągnięcia celu i weryfikacji tezy badawczej wykorzystano metodę studiów literatury przedmiotu i aktów prawnych, w tym MSSF, oraz analizę skonsolidowanych sprawozdań finansowych. Badaniu poddano skonsolidowane raporty roczne dziesięciu wybranych spółek giełdowych objętych polskim indeksem WIG20 i niemieckim indeksem DAX – opublikowanych za okres od 01.01. do 31.12.2016 roku. Badaniem objęto skonsolidowany bilans, skonsolidowany rachunek zysków i strat oraz sprawozdanie z pozostałych całkowitych dochodów, a także noty uzupełniające. Na podstawie badania sformułowano wnioski – między opublikowanymi raportami rocznymi występują istotne rozbieżności, we wszystkich przypadkach sprawozdania finansowe przyjmują odmienną formę i stanowią indywidualny wytwór każdego podmiotu o odmiennym poziomie uszczegółowienia. Często wymagane informacje są dostępne dopiero w informacji dodatkowej, jednakże w każdym przypadku w odmiennym układzie, a wielokrotnie również w niewystarczającym zakresie. Skutkuje to znacznymi trudnościami przy porównywaniu dokonania poszczególnych spółek oraz przeprowadzaniu analizy ich sytuacji finansowej.

Słowa kluczowe: sprawozdanie finansowe, porównywalność informacji, standardy rachunkowości.

Abstract

Comparability of the form of presenting information in financial statements prepared under IFRS (the example of Poland and Germany)

The main aim of this article is to analyze differences in presenting information contained in financial statements prepared in accordance with IFRS. The methods used to achieve this objective and to verify the research thesis were the study of the subject literature and legal acts, including IFRS, and the analysis of consolidated financial statements. The research covered consolidated annual reports of ten selected listed companies included in the Polish WIG20 index and the German DAX index – published for the period from 01.01.2016 to 31.12.2016. The research area included consolidated balance sheet, consolidated profit and loss account and the statement of other comprehensive income, as well as explanatory notes. The research shows that discrepancies between published annual reports are significant. In all

---

* Mgr Anna Ciecholewska, doktorantka, Uniwersytet Gdański, Wydział Zarządzania, Katedra Rachunkowości, ciecholewska_anna@wp.pl

** Prof. dr hab. Jerzy Gierusz, Uniwersytet Gdański, Wydział Zarządzania, Katedra Rachunkowości, gierusz@wp.pl

cases, financial statements take different forms and constitute an individual product of each entity with a different level of detail. The required information is frequently available only in the explanatory notes, but in each case in a different arrangement and often also in an insufficient scope. It results in considerable difficulties in comparing the performance of individual companies and analyzing their financial situation.

Keywords: financial statement, comparability of information, accounting standards.

Wprowadzenie

Rachunkowość finansową ostatnich dekad zdominował proces harmonizacji. Narzędziem umożliwiającym osiągnięcie wymaganych cech jakościowych informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych są standardy. Pod pojęciem tym rozumie się „akceptowane przez środowisko zawodowe (a niekiedy również obowiązujące prawo) normy postępowania w zakresie: ujmowania (tj. wprowadzania do systemu rachunkowości), pomiaru (w tym wyceny) i prezentacji poszczególnych pozycji sprawozdania finansowego” (Gierusz, 2015, s. 19).

Obecnie wykorzystywanych jest 28 Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (MSR) oraz 17 Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF). Na kompletne przepisy – obok standardów – składają się również wprowadzenie do MSSF, założenia koncepcyjne oraz interpretacje Komitetu Interpretacyjnego MSSF. Wszystkie uregulowania stanowią nieodłączne elementy „systemu MSR/MSSF” i aby uznać sprawozdanie finansowe za zgodne z MSSF, musi spełniać ono wszystkie wymogi mających zastosowanie standardów i dotyczących ich interpretacji (*Praktyczny przewodnik...*, 2017, s. 115).

MSR/MSSF wykorzystywane są już w 150 krajach na całym świecie, co stanowi 98,6% światowego PKB (stan na 2015 r.). 142 kraje uznały oficjalnie normy MSSF za jednolity zestaw globalnych standardów rachunkowości, 84% wskazanych państw wymaga wykorzystywania MSSF przez wszystkie lub większość krajowych podmiotów notowanych na ich rynkach kapitałowych, a wszystkie pozostałe, z wyjątkiem jednego (Bhutan od 2021 r.), zaczęły już wdrażać MSSF. Analizując zastosowanie MSSF wśród spółek notowanych na giełdach w skali światowej, spośród 49 000 krajowych spółek notowanych na 88 największych giełdach papierów wartościowych, ponad 27 000 korzysta z MSSF. W gronie krajowych spółek notowanych na giełdzie, a nie stosujących MSSF, prawie 90% jest notowanych w Chinach, Japonii i Stanach Zjednoczonych¹.

MSSF koncentrują się na osiągnięciu porównywalności na poziomie pojęć poszczególnych kategorii, kryteriów ich ujmowania w sprawozdaniu finansowym oraz metod wyceny. Harmonizacja nie objęła jednak jak dotąd, jakże ważnego obszaru sprawozdawczości

¹ www.ifrs.org (dostęp 18.11.2017).

finansowej, jakim jest forma przekazu informacji. W tym zakresie możliwe są dwa podejścia:

- 1) „sztywne” – przyjęte np. przez ustawę o rachunkowości (Ustawa z dnia 29 września 1994 roku...), gdzie każdy element sprawozdania finansowego jest precyzyjnie opisany z dokładnością co do wiersza (z licznymi uproszczeniami dla jednostek małych i mikro);
- 2) „elastyczne” – leżące u podstaw regulacji MSR 1–„Prezentacja sprawozdań finansowych” – zawierającej jedynie minimalny zakres ujawnień, pozostawiając do rozstrzygnięcia, w ramach polityki rachunkowości, budowę poszczególnych elementów sprawozdania finansowego.

To drugie podejście, obok niewątpliwych zalet (polegających głównie na oddaniu specyfiki danej jednostki), ma jednak szereg mankamentów:

1. Daleko idąca swoboda czyni z każdego sprawozdania niepowtarzalną „kompozycję” odmiennie ustrukturyzowanych danych liczbowych, wspomaganych informacjami ilościowymi i opisowymi. Skazuje to użytkownika na żmudne poszukiwania potrzebnych mu informacji bez gwarancji sukcesu (Wędzki, 2008, s. 23–24).
2. Dostrzegalne są słabe związki pomiędzy poszczególnymi elementami sprawozdania finansowego. Sprawozdanie z sytuacji finansowej (bilans), rachunek zysków i strat oraz sprawozdanie z pozostałych całkowitych dochodów, a także z przepływów pieniężnych funkcjonują dziś niezależnie od siebie. „Na przykład bilans wiąże z rachunkiem wyników jedynie kwota zysku/straty, rachunek przepływów pieniężnych zawiera fragment opisujący efekty działalności operacyjnej, ale brak już takiej części w bilansie, wpływy i wydatki działalności finansowej mają odmienny zakres od kosztów i przychodów finansowych itd.” (Gierusz, 2010, s. 50).

IASB dostrzega te mankamenty podejmując w ostatnich latach próby harmonizacji, także na poziomie formy prezentacji informacji. Pierwsza z nich miała miejsce w 2009 roku, kiedy to opublikowano *Discussion Paper Preliminary Views on Financial Statement Presentation*. Projekt ten zakładał, że sprawozdanie finansowe będzie spełniało trzy warunki:

- 1) prezentowało spójny obraz dokonań jednostki, co oznacza istnienie współzależności między poszczególnymi pozycjami (wierszami) głównych elementów sprawozdania;
- 2) gwarantowało wymaganą dezagregację danych;
- 3) było pomocne zwłaszcza w ocenie zdolności podmiotu do spłaty zobowiązań (Gierusz, 2009, 2010).

Niestety, powszechna krytyka z jaką spotkały się proponowane rozwiązania spowodowała zarzucenie dalszych prac nad tym projektem².

---

² Projekt oceniono negatywnie głównie ze względu na nadmierną detaliczność informacji i wynikającą stąd pracochłonność.

Za drugą próbę harmonizacji formy przekazu informacji należy uznać opublikowanie przez IASB w 2017 roku *Discussion Paper Disclosure Initiative – Principles of Disclosure*. Dokument ten zawiera ogólne zasady polepszenia komunikacji pomiędzy spółką a użytkownikami jej sprawozdania finansowego³.

Na podstawie analizy literatury poświęconej formie prezentacji sprawozdań finansowych stwierdzono, iż w tym zakresie istnieje poważna luka poznawcza. Wśród badań nad zbieżnością sprawozdań finansowych wiele z nich skupia się na oddziaływaniu uwarunkowań kulturowych na treść raportów. C. Nobes stwierdził, iż praktyki księgowo-płyną z głęboko zakorzenionych i długotrwałych wpływów narodowych (Nobes, 2011, s. 281). Ponadto uznano, iż kultura kształtuje środowisko księgowo-płyną oraz wyznacza zakres stosowania standardów międzynarodowych (Buys i in., 2012, s. 463). Wiele badań przeprowadzono w obszarach wpływu MSSF na zakres ujawnień, wycenę przedsiębiorstw, koszt pozyskania kapitału oraz prognozy analityków (Daske i in., 2008; Lopes, Alencar, 2010; Li, 2010; Byard i in., 2011). Nie znaleziono natomiast prac, które badałyby wprost porównywalność formy prezentacji sprawozdań finansowych między wybranymi spółkami, co uznano za bardzo istotne zagadnienie do analizy – wskazujące na oryginalność pracy.

Celem głównym niniejszego artykułu jest zbadanie różnic w formie prezentacji informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych sporządzonych zgodnie z MSSF przez wybrane spółki notowane na giełdach papierów wartościowych w Polsce i Niemczech. Przez formę prezentacji informacji będziemy tu rozumieli m.in.: kolejność wykazywania i nazwy poszczególnych wierszy, zgodność ich treści merytorycznej z nazwą, stopień agregacji informacji, ujawnianie sum częściowych, szczegółowość wyjaśnień zawartych w notach uzupełniających. Celem pobocznym artykułu jest wskazanie konsekwencji braku porównywalności sprawozdań finansowych, zwłaszcza w zakresie analizy sytuacji finansowej spółek. Teza badawcza stanowi, że sprawozdania finansowe analizowanych spółek sporządzone zgodnie z MSSF różnią się głównie szczegółowością i miejscem prezentacji kluczowych informacji, przez co trudno uznać je za wprost porównywalne.

Ocenie poddano skonsolidowane sprawozdania finansowe 10 spółek objętych polskim indeksem WIG20 i niemieckim indeksem DAX – opublikowanych za okres 01.01.–31.12.2016 roku. Dobór podmiotów do badania miał charakter celowy – zgodnie z kryterium możliwie szerokiego zakresu dokonywanych ujawnień. Uznano bowiem, że tylko bogaty zestaw dostępnych informacji może stanowić podstawę dla oceny porównywalności ich prezentacji.

Porównywalność jako cecha jakościowa informacji może być rozpatrywana z dwóch punktów widzenia. Porównywalność w czasie oznacza ciągłość stosowanych procedur, przez co tryb pozyskiwania i forma ujawniania informacji pozostają niezmiennie i nie wpływają na raportowane wyniki spółki. Porównywalność w przestrzeni, osiągnięta jest

---

³ W czasie przygotowywania artykułu konsultacje nad tym dokumentem jeszcze trwały.

poprzez wykorzystywanie przez różne podmioty tych samych metod tworzenia i przetwarzania informacji, dzięki czemu dostrzegalne różnice w ocenie dokonań tych jednostek nie zależą od przyjętych procedur.

Obszar badań obejmował skonsolidowany bilans, skonsolidowany rachunek zysków i strat oraz sprawozdanie z pozostałych całkowitych dochodów, a także noty uzupełniające.

Dla osiągnięcia celów pracy i weryfikacji tezy badawczej wykorzystano metody studiów literatury przedmiotu i aktów prawnych, w tym MSSF, oraz analizy skonsolidowanych sprawozdań finansowych wybranych spółek.

1. Prezentacja sprawozdań finansowych zgodnie z MSR 1

MSR 1 wskazuje minimalny zakres informacji, wymaganych do prezentacji w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, rachunku zysków i strat oraz sprawozdaniu z pozostałych całkowitych dochodów, w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym, jak również zawiera wskazówki traktujące o innych pozycjach sprawozdania finansowego (Michalak, 2017, s. 131–202). Regulacje dotyczące sprawozdania z przepływów pieniężnych ujęte są natomiast w MSR 7 (Kozłowski, 2017, s. 204–213).

MSR 1 wskazuje listę pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej, które muszą być wyodrębnione, przy czym nie określa ich kolejności lub wzoru przedstawienia. Odpowiednio dla specyfiki danego podmiotu nazwy i kolejność wierszy bilansu mogą być zmieniane. Co więcej, każda istotna pozycja lub grupa prezentowana jest oddzielnie, a o stopniu istotności stanowić może charakter lub wartość danego elementu. Uszczegółowienie kluczowych części składowych aktywów i pasywów zawiera bilans lub informacja dodatkowa – odpowiednio do charakteru działalności jednostki. W związku z powyższym, określenie i weryfikacja wzoru sprawozdania z sytuacji finansowej z uwzględnieniem wytycznych MSR 1 i specyfiki danej działalności, stanowi istotny element polityki rachunkowości każdej jednostki (Kabalski, 2005, s. 58–59).

W sprawozdaniu z sytuacji finansowej aktywa i zobowiązania podlegają podziałowi na długoterminowe (trwałe) i krótkoterminowe (obrotowe), jednakże istnieje również alternatywne rozwiązanie – prezentacja według stopnia płynności, w sytuacji, gdy taki podział dostarcza użytkownikom bardziej wiarygodnych i użytecznych informacji.

Podobnie jak w przypadku pierwszej części składowej sprawozdania finansowego, MSR 1 nie wskazuje wzoru sprawozdania z zysków i strat oraz innych całkowitych dochodów, a prezentuje tylko minimalny zakres wymaganych ujawnień. Ponadto jednostka powinna wyszczególnić dodatkowe pozycje, o ile są one niezbędne dla zrozumienia czynników kształtujących wynik finansowy. Wszystkie istotne przychody i koszty ujawnia się odrębnie. Nie jest natomiast dopuszczalne identyfikowanie zysków i strat jako pozycji nadzwyczajnych (zarówno w sprawozdaniu, jak i w notach). W zależności od tego, która forma jest bardziej wiarygodna i przydatna, koszty mogą być

wykazywane w układzie rodzajowym lub kalkulacyjnym, przy czym jednostki stosujące drugą metodę ujawniają dodatkowo strukturę rodzajową, w tym amortyzację i koszty świadczeń pracowniczych.

Omawiane sprawozdanie może być sporządzone na dwa sposoby:

- 1) w formie pojedynczym, obejmującym łącznie przychody i koszty kształtujące wynik finansowy na poziomie operacyjnym oraz inne całkowite dochody;
- 2) w formie zawierającym dwa odrębne elementy:
  - przychody i koszty operacyjne,
  - inne całkowite dochody (Michalak, 2017, s. 168–169).

2. Metodyka badania

Do analizy wybrano skonsolidowane raporty roczne dziesięciu spółek notowanych na największych giełdach papierów wartościowych w Polsce i Niemczech. Z indeksu 20 dominujących podmiotów Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie (WIG20) wybrano:

- ENERGA S.A.
- Polski Koncern Naftowy Orlen S.A.
- Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. (PGNiG)
- LPP S.A.
- Cyfrowy Polsat S.A.

Spośród spółek wchodzących w skład indeksu DAX, obejmującego 30 największych spółek niemieckiej giełdy Börse Frankfurt, do analizy sprawozdań finansowych w niniejszym artykule przyjęto:

- Bayer AG
- Siemens AG
- Volkswagen AG (VW)
- SAP SE
- Deutsche Telekom AG.

Do uzyskania szerszego obrazu dobrano przedsiębiorstwa działające w różnych sektorach, będące jednocześnie kluczowymi podmiotami dla gospodarki swoich krajów. Akcje badanych spółek są obecne w obrocie publicznym od wielu lat, a przy tym zostały wyemitowane w dużej liczbie, stąd porównywalność ich raportów jest bardzo istotna dla szerokiego grona inwestorów. Kapitalizacja, stanowiąca wycenę rynkową przedsiębiorstw na podstawie ich aktualnych notowań giełdowych, utrzymuje się na bardzo wysokim poziomie, co stanowi dodatkowe uzasadnienie dla wyboru tych jednostek.

Podstawowe informacje o badanych spółkach i ich sprawozdaniach finansowych przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Podstawowe informacje o spółkach wybranych do analizy

Specyfikacja	ENERGA	ORLEN	PGNIG	LPP	POLSAT
Główna siedziba	Polska	Polska	Polska	Polska	Polska
Notowana na giełdzie od	2013	1999	2005	2001	2008
Kapitalizacja na 31.12.16	3,8 mld zł	36,5 mld zł	32,5 mld zł	10,44 mld zł	15,7 mld zł
Liczba akcji na 31.12.16	414,07 mln	427,71 mln	5 778,31 mln	1,84 mln	0,64 mln
Podstawowy sektor	energetyczny	petrochemiczny	gazownictwa	odzieżowy	telekomunikacyjny
Liczba stron raportu	212	521	225	100	337
Język raportu	PL/ENG	PL/ENG	PL/ENG	PL/ENG	PL/ENG

Specyfikacja	BAYER	SIEMENS	VW	SAP	TELEKOM
Główna siedziba	Niemcy	Niemcy	Niemcy	Niemcy	Niemcy
Notowana na giełdzie od	1953	1897	1961	1988	1996
Kapitalizacja na 31.12.16	82 mld euro	84,22 mld euro	67,90 mld euro	101,51 mld euro	76,51 mld euro
Liczba akcji na 31.12.16	826,95 mln	850,00 mln	206,21 mln	1 228,50 mln	4 676,90 mln
Podstawowy sektor	farmaceutyczny	elektrotechniczny	motoryzacyjny	informatyczny	telekomunikacyjny
Liczba stron raportu	344	138	422	196	236
Język raportu	DE/ENG	DE/ENG	DE/ENG	DE/ENG	DE/ENG

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych raportów rocznych badanych spółek.

W kontekście prowadzonych badań szczególnie interesujące wydają się różnice w objętości raportów rocznych analizowanych podmiotów. W Polsce rozpiętość ta mieści się w przedziale od 100 stron (LPP) do 521 stron (Orlen), w Niemczech różnice są nieco mniejsze – 138 stron (Siemens) i 422 (VW).

3. Analiza porównawcza sprawozdań finansowych wybranych spółek

W niniejszym artykule badanie porównywalności skonsolidowanych raportów rocznych opublikowanych przez wybrane spółki podzielono na dwie części. Pierwsza z nich odnosi się do formy prezentacji sprawozdania z sytuacji finansowej, natomiast druga do sprawozdania z zysków i strat oraz innych całkowitych dochodów. Na potrzeby analizy wyszczególniono obszary, w których sprawozdania zostały ocenione w skali od 1 do 3. Pozwoliło to na kwantyfikację cechy jakościowej informacji, jaką jest porównywalność formy prezentacji. Kryteria punktacji dla sprawozdania z sytuacji finansowej ujęto w tabeli 2.

Tabela 2. Kryteria oceny formy prezentacji sprawozdania z sytuacji finansowej

Lp.	Analizowana kategoria	Liczba punktów	Kryteria przyznawania punktów
1	Dane porównawcze z poprzedniego okresu	–	brak danych porównawczych
		3	przedstawiono dane porównawcze
2	Ujęcie minimalnego zakresu pozycji z MSR 1	1	< 60% pozycji wskazanych w MSR 1
		2	60%–80% pozycji wskazanych w MSR 1
		3	> 80% pozycji wskazanych w MSR 1
3	Przyjęcie nazw pozycji wskazanych w MSR 1	1	< 60% nazw pozycji zgodnych ze wskazanymi w MSR 1
		2	60%–80% nazw pozycji zgodnych ze wskazanymi w MSR 1
		3	> 80% nazw pozycji zgodnych ze wskazanymi w MSR 1
4	Dodatkowe pozycje poza wskazanymi w MSR 1	1	< 3 dodatkowych pozycji
		2	3–5 dodatkowych pozycji
		3	> 5 dodatkowych pozycji
5	Podział aktywów i zobowiązań na krótko- i długoterminowe	–	brak podziału aktywów i zobowiązań
		3	podział aktywów i zobowiązań
6	Układ bilansu zgodny z kolejnością pozycji przyjętą w MSR 1	1	< 60% układ bilansu zgodny z kolejnością z MSR 1
		2	60%–80% układ bilansu zgodny z kolejnością z MSR 1
		3	> 80% układ bilansu zgodny z kolejnością z MSR 1

Lp.	Analizowana kategoria	Liczba punktów	Kryteria przyznawania punktów
7	Uszczegółowienie pozycji w notach	1	< 60% pozycji bilansu ma uszczegółowienie w notach
		2	60%–80% pozycji bilansu ma uszczegółowienie w notach
		3	> 80% pozycji bilansu ma uszczegółowienie w notach

Źródło: opracowanie własne.

W tabeli 3 przedstawiono podsumowanie wyników badania formy prezentacji sprawozdania z sytuacji finansowej dla dziesięciu wybranych spółek, wraz z podsumowaniem uzyskanej sumy punktów w wyszczególnionych kategoriach.

Wszystkie analizowane spółki notowane na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie uzyskały podobną liczbę punktów – od 18 do 19. Wykazane różnice dotyczyły ujęcia minimalnego zakresu pozycji z MSR 1, dodatkowych wierszy, odmiennego układu sprawozdania oraz wyjaśnień ujętych w notach. Wśród podmiotów z giełdy Börse Frankfurt, różnice są już nieco większe, a punktacja kształtuje się w przedziale od 16 do 20 punktów, na co wpływ miały przede wszystkim kategorie dodatkowych ujawnień poza minimalnymi wskazanymi w MSR 1, odmienny układ sprawozdania z sytuacji finansowej oraz objaśnienia zamieszczone w notach.

Wśród sum punktów w ramach badanych obszarów najniższe noty zarówno dla spółek polskich, jak i niemieckich występują w kategorii układu bilansu zgodnego z kolejnością pozycji przyjętą w MSR 1, co wskazuje na fakt, iż układy sprawozdań finansowych cechują się istotną odmiennością. Maksymalne sumy punktów dla obu krajów występują w zakresie ujęcia danych porównawczych z poprzedniego okresu, przyjęcia nazw pozycji bardzo zbliżonych do tych wskazanych w MSR 1 oraz podziału aktywów i zobowiązań na krótko- i długoterminowe. Wynik w kategorii ujęcia minimalnego zakresu pozycji z MSR 1 jest wyższy dla spółek niemieckich, natomiast w obszarze dodatkowych pozycji poza wskazanymi w MSR 1 oraz uszczegółowień w notach – dla spółek polskich. Analiza poszczególnych kategorii dla badanych podmiotów nie wykazuje istotnej odmienności w zależności od kraju – różnią się one niezależnie od tego czy spółka jest z Polski czy z Niemiec.

Na podstawie przeprowadzonej analizy sprawozdań z sytuacji finansowej można stwierdzić, iż wszystkie spółki prezentują bilans wraz z danymi porównawczymi za poprzedni rok obrotowy, przy czym dwie z nich wykazały dane za dwa poprzednie lata. Sześć z dziesięciu badanych sprawozdań zawiera ponad 80% pozycji wskazanych w § 54 MSR 1, a pozostałe odpowiednio 60–80% i poniżej 60%. Każdy z podmiotów stosuje zbliżone nazwy wierszy do tych przyjętych w regulacjach międzynarodowych, jednakże przy różnym stopniu uszczegółowienia. Jednostki prezentują również dodatkowe elementy składników majątku i źródeł ich finansowania, przy czym każda w bardzo różnym zakresie. Wyodrębniają m.in. dodatnią wartość firmy, aktywa leasingowe, zyski zatrzymane, akcje własne, kapitał z aktualizacji wyceny, kategorie rezerw czy też rozliczenia międzyokresowe i dotacje.

Tabela 3. Analiza formy prezentacji sprawozdań z sytuacji finansowej

Lp.	Analizowana kategoria	ENERGA	ORLEN	PGNIG	LPP	POLSAT	BAYER	SIEMENS	VW	SAP	TELEKOM	SUMA
1	Dane porównawcze z poprzedniego okresu	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	30
2	Ujęcie minimalnego zakresu pozycji z MSR 1	2	3	3	1	2	3	3	3	2	3	25
3	Przyjęcie nazw pozycji wskazanych w MSR 1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	30
4	Dodatkowe pozycje poza wskazanymi w MSR 1	2	2	2	3	3	1	2	3	2	2	22
5	Podział aktywów i zobowiązań na krótko- i długoterminowe	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	30
6	Układ bilansu zgodny z kolejnością pozycji przyjętą w MSR 1	2	2	2	2	2	2	1	2	1	1	17
7	Uszczegółowienie pozycji w notach	3	2	3	3	3	3	1	3	2	3	26
	Suma	18	18	19	18	19	18	16	20	16	18	

Źródło: opracowanie własne.

Wszystkie badane podmioty dokonują podziału aktywów i zobowiązań na krótko- i długoterminowe, zgodnie z § 66–§ 76 MSR 1, co wskazuje na fakt, iż nie korzystają z możliwości prezentowania aktywów i zobowiązań według kryterium płynności.

Aby sprawdzić, czy spółki stosują zbliżony układ prezentacji poszczególnych pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej, porównano ich kolejność względem uszeregowania w § 54 MSR 1. Żadna ze spółek w tej kategorii nie otrzymała maksymalnej liczby punktów, ponieważ w każdym przypadku zastosowane zostało indywidualne uporządkowanie, przy czym w przypadku trzech spółek notowanych na giełdzie Börse Frankfurt wystąpiło największe rozbieżności.

W ramach kategorii nr 7 przeanalizowano, czy pozycje ujęte w bilansie mają swoje szczegółowe objaśnienie w notach. Siedem z dziesięciu podmiotów prezentuje noty do większości (powyżej 80%) elementów sprawozdania z sytuacji finansowej i otrzymały po 3 punkty, dwie spółki ujmują dodatkowe informacje do 60–80% pozycji, a jedna poniżej 60%. Wiele dodatkowych informacji można znaleźć w notach, jednakże często również w niewystarczającym zakresie, a przy tym w każdym przypadku w odmiennym, niejednorodnym układzie i często w obszernej formie opisowej.

Na podstawie dokonanej analizy można uznać, iż w badanym zakresie wśród sprawozdań z sytuacji finansowej sporządzanych zgodnie z MSSF pojawiają się istotne różnice w formie prezentacji. Zasadnicze rozbieżności ujawniono w obszarze dodatkowych (w stosunku do MSR 1) pozycji bilansu, ich kolejności oraz szczegółowych wyjaśnień ujętych w notach. Porównując pozycje bilansu badanych spółek i szukając ich odpowiedników natrafiono na odmienności dotyczące m.in. następujących kategorii:

1. Należności długoterminowych. Poszczególne spółki ujmują je w różny sposób, a większość nie wyróżnia należności w aktywach długoterminowych, ujawniając je pod zbiorczą nazwą „Pozostałe aktywa długoterminowe” lub „Pozostałe należności”. Zdarza się, iż pod pozycją „Pozostałe należności” ujęte są wszystkie należności długoterminowe, a w innym przypadku ta sama nazwa obejmuje ogół należności z wyłączeniem należności podatkowych i należności z tytułu usług finansowych.

2. Należności krótkoterminowych. Badane podmioty w różny sposób ujawniają tę pozycję sprawozdania z sytuacji finansowej. Wśród spółek z GPW, w jednym przypadku należności wykazane są zbiorczo, mimo bardzo istotnej kwoty, gdy tymczasem pozostałe podmioty wyodrębniają po dwie lub trzy pozycje. Spółki z Börse Frankfurt prezentują w raportach od jednej do czterech różnych pozycji należności krótkoterminowych.

3. Pozostałe aktywa. Bywa, iż badane jednostki pod zbiorczą nazwą „Pozostałe aktywa” ujmują m.in. pozycje pozostałych aktywów finansowych, nieruchomości inwestycyjnych, rozliczeń międzyokresowych czy też pochodnych instrumentów finansowych o istotnych wartościach, podczas gdy inne spółki wyszczególniają je w osobnych wierszach sprawozdania finansowego, a pod pozycją „pozostałe aktywa” prezentują już znacznie węższy zakres aktywów. W związku z powyższym porównanie pozycji o tych samych nazwach może prowadzić do niewłaściwych wniosków.

Odnalezienie w sprawozdaniu poszczególnych kategorii sprawia trudność, ponieważ raporty mają różną strukturę, a wiersze są odmiennie nazwane i uszeregowane. Ponadto przedsiębiorstwa stosują inny poziom uszczegółowienia. Dopiero zagłębienie się w noty pozwala uzyskać dodatkowe informacje i podjąć próbę porównania wybranych danych, przy czym uzyskane wyniki nie są jednoznaczne. Dodatkowe utrudnienie sprawia odmienna objętość sprawozdań finansowych oraz bardzo duże rozbieżności ich układu.

W ramach dalszej części badania, wyszczególniono obszary, w zakresie których przeanalizowano formę prezentacji sprawozdania z zysków i strat oraz innych całkowitych dochodów. W tabeli 4 przedstawiono przyjęte kryteria oceny.

Tabela 4. Kryteria oceny formy prezentacji sprawozdania z zysków i strat oraz innych całkowitych dochodów badanych spółek

Lp.	Analizowana kategoria	Liczba punktów	Kryteria przyznawania punktów
1	Ujęcie minimalnego zakresu pozycji z MSR 1	1	< 60% pozycji wskazanych w MSR 1
		2	60%–80% pozycji wskazanych w MSR 1
2	Użycie nazw pozycji wskazanych w MSR 1	3	> 80% pozycji wskazanych w MSR 1
		1	< 60% nazw pozycji zgodnych ze wskazanymi w MSR 1
		2	60%–80% nazw pozycji zgodnych ze wskazanymi w MSR 1
3	Dodatkowe pozycje poza wskazanymi w MSR 1	3	> 80% nazw pozycji zgodnych ze wskazanymi w MSR 1
		1	< 3 dodatkowych pozycji
		2	3–5 dodatkowych pozycji
4	Przypisanie zysków lub strat oraz całkowitych dochodów do udziałowców mniejszościowych i właścicieli jednostki dominującej	3	> 5 dodatkowych pozycji
		1	0% przypisania zysków lub strat oraz całkowitych dochodów
		2	50% przypisania zysków lub strat oraz całkowitych dochodów
5	Nieprezentowanie przychodów lub kosztów jako pozycji nadzwyczajnych	3	100% przypisania zysków lub strat oraz całkowitych dochodów
		–	prezentowanie pozycji nadzwyczajnych
6	Prezentowanie kosztów w układzie rodzajowym	3	nieprezentowanie pozycji nadzwyczajnych
		–	brak układu rodzajowego
		3	prezentowanie kosztów w układzie rodzajowym

Lp.	Analizowana kategoria	Liczba punktów	Kryteria przyznawania punktów
7	Ujawnianie dodatkowych informacji o kosztach w układzie rodzajowym, w przypadku stosowania układu kalkulacyjnego	–	nie dotyczy
		1	brak zestawienia kosztów rodzajowych
		3	ujawnienie zestawienia kosztów rodzajowych

Źródło: opracowanie własne.

W tabeli 5 przedstawiono wyniki analizy formy prezentacji sprawozdań z całkowitych dochodów wybranych spółek.

Badanie przeprowadzono dla 7. kategorii, wyszczególnionych na podstawie regulacji MSR 1. W zakresie prezentacji danych w zbiorczym sprawozdaniu zysków i strat oraz innych całkowitych dochodów lub w dwóch odrębnych zestawieniach – dwie polskie spółki przedstawiają informacje zbiorczo, natomiast pozostałe podmioty stosują podział na dwa odrębne sprawozdania.

Wszystkie podmioty w sposób wyczerpujący ujmują w raportach wymagany minimalny zakres pozycji według MSR 1. Wiersze, które nie zawsze pojawiają się w sprawozdaniach, to udział w zyskach lub stratach jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć rozliczanych zgodnie z metodą praw własności oraz łączna kwota dotycząca działalności zaniechanych. Spółki notowane na Börse Frankfurt w mniejszym stopniu odwzorowują opisy nazw pozycji, które zostały przyjęte w MSR 1.

Polskie spółki uzyskały sumę punktów mieszczącą się w przedziale od 14 do 17, przy czym na rozbieżności wpłynęły między innymi kategorie ujęcia minimalnego zakresu pozycji z MSR 1 oraz wyszczególnienia dodatkowych pozycji. Wśród niemieckich podmiotów, punktacja jest nieco niższa – od 13 do 15, co wynika przede wszystkim z różnic w zakresie zastosowania nazw pozycji wskazanych w MSR 1, ujęcia wierszy poza minimalnymi wymaganiami standardu oraz ujawnienia dodatkowych informacji o kosztach w układzie rodzajowym.

W ramach analizy sum dla poszczególnych kategorii – największa różnica między krajami pojawiła się w zakresie ujawniania dodatkowych informacji o kosztach w układzie rodzajowym, gdzie polskie spółki uzyskały 12, a niemieckie tylko 4 punkty.

W większości analizowanych przypadków, spółki ograniczają się do minimalnych ujawnień wymaganych przez MSR 1, dodając niewiele dodatkowych pozycji. Pojawiają się wyodrębnienia w zakresie przychodów ze sprzedaży, usług obcych (w tym nakłady na badania i rozwój), kosztów finansowych czy też podatku dochodowego. Wszystkie analizowane podmioty stosując się do uregulowań MSR 1 (zgodnie z § 81B) przypisują zyski i straty oraz inne całkowite dochody danego okresu do udziałów niekontrolujących oraz właścicieli jednostki dominującej, z wyjątkiem jednej spółki polskiej, która nie przedstawia takiego podziału dla innych całkowitych dochodów. Żadna ze spółek nie prezentuje przychodów lub kosztów jako pozycji nadzwyczajnych, zgodnie z regulacjami § 87 MSR 1.

Tabela 5. Analiza formy prezentacji sprawozdań z zysków i strat oraz innych całkowitych dochodów badanych spółek

Lp.	Analizowana kategoria	ENERGA	ORLEN	PGNIG	LPP	POLSAT	BAYER	SIEMENS	VW	SAP	TELEKOM	SUMA
1	Ujęcie minimalnego zakresu pozycji z MSR 1	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	28
2	Użycie nazw pozycji wskazanych w MSR 1	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	25
3	Dodatkowe pozycje poza wskazanymi w MSR 1	1	2	2	1	1	1	1	1	3	1	14
4	Przypisanie zysków lub strat oraz całkowitych dochodów do udziałowców mniejszościowych i właścicieli jednostki dominującej	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	29
5	Nieprezentowanie przychodów lub kosztów jako pozycji nadzwyczajnych	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	30
6	Prezentowanie kosztów w układzie rodzajowym	–	–	3	–	–	–	–	–	–	3	6
7	Ujawnianie dodatkowych informacji o kosztach w układzie rodzajowym, w przypadku stosowania układu kalkulacyjnego	3	3	–	3	3	1	1	1	1	–	16
	Suma	16	17	17	14	16	13	13	13	14	15	

Źródło: opracowanie własne.

Kategorie 8 i 9 odnoszą się do ujmowania kosztów w układach rodzajowym lub kalkulacyjnym, w zależności od tego, która z form uznana została przez podmiot za bardziej wiarygodną i przydatną. Tylko dwie spółki zaprezentowały koszty w układzie porównawczym, a wszystkie pozostałe podmioty wybrały układ kalkulacyjny. Polskie spółki zgodnie z § 104 MSR 1 ujawniły dodatkowe informacje o kosztach w przekroju rodzajowym, podczas gdy spółki niemieckie uczyniły to w bardzo ograniczonym stopniu, prezentując dane wybiórczo w innych pozycjach informacji dodatkowej, często w formie opisowej, nie przedstawiając układu rodzajowego w odrębnym zestawieniu.

Porównanie sprawozdań z zysków i strat oraz innych całkowitych dochodów między podmiotami sprawia bardzo dużą trudność, podobnie jak w przypadku pierwszej części sprawozdania finansowego. Przykładowo, układ pozycji ENERGA jest zdecydowanie odmienny od pozostałych, ponieważ nie wykazano wyniku z działalności operacyjnej, umiejscowiono koszty sprzedaży i koszty ogólnego zarządu między pozostałymi przychodami i kosztami z działalności operacyjnej, a następnie bezpośrednio po nich ujęto przychody i koszty finansowe.

Zestawiając ze sobą dwa bardzo odmiennie sprawozdania z zysków i strat oraz innych całkowitych dochodów spółki Cyfrowy Polsat oraz spółki SAP, możemy zauważyć istotne różnice m.in. w zakresie ilości wyszczególnionych wierszy (odpowiednio 24 w raporcie jednostki polskiej i 59 w raporcie jednostki niemieckiej), ujęcia wynikowych pozycji pośrednich (brak zysku ze sprzedaży w raporcie spółki Cyfrowy Polsat), stopnia uszczegółowienia informacji (prezentacja źródeł przychodów i kosztów w przypadku SAP i wyłącznie zbiorcze pozycje dla Cyfrowy Polsat) czy też zaprezentowania danych porównawczych za jeden lub dwa poprzednie lata obrotowe.

We wszystkich badanych spółkach wiersze dodatkowe w stosunku do wymagań MSR 1 są odmiennie, w związku z czym analiza sprawozdań finansowych jest utrudniona. Dodatkowe informacje można sprawdzić dopiero w notach, jednak również w niepełnym wymiarze. Ponadto istotną przeszkodę w analizie dużej ilości sprawozdań stanowi bardzo odmienny sposób prezentowania informacji w notach, ich różny układ oraz duża objętość.

Regulacje MSSF nie wymagają ujawniania pozycji pośrednich, w efekcie czego sprawozdania z zysków i strat oraz innych całkowitych dochodów nie zawierają bardzo istotnych i przydatnych w analizie kategorii takich jak np. zysk ze sprzedaży czy zysk z działalności operacyjnej. Skutkuje to znaczną trudnością w ocenie rentowności sprzedaży, świadczącej o efektywności funkcjonowania jednostki i stwarza barierę w obliczeniu wskaźników finansowych, takich jak wskaźnik rentowności sprzedaży czy też wskaźniki rentowności działalności operacyjnej – EBIT (*earnings before interest and taxes*) i EBITDA (*earnings before interest, taxes, depreciation and amortization*). Na podobne trudności napotyka interesariusz chcący porównać płynność lub stopień zadłużenia różnych podmiotów.

Podsumowanie

Porównywalność jest jedną z kluczowych cech jakościowych informacji zawartych w sprawozdaniu finansowym wpływającą wprost na ich użyteczność. Przeprowadzone badanie skonsolidowanych raportów rocznych dziesięciu wybranych spółek giełdowych z polskiego indeksu WIG-20 i niemieckiego indeksu DAX opublikowanych za 2016 rok pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

1. MSSF koncentrują się na harmonizacji zasad ujęcia i wyceny poszczególnych pozycji sprawozdania finansowego, pozwalając na stosowanie elastycznych rozwiązań co do formy prezentacji informacji. Potwierdzeniem tego są znaczne rozbieżności w publikowanych raportach rocznych zbadanych w niniejszym artykule. We wszystkich przypadkach sprawozdania finansowe przyjmują odmienną formę i stanowią indywidualny wytwór każdego podmiotu, co skutkuje trudnościami, a w ślad za tym znaczną pracochłonnością przy porównywaniu dokonań poszczególnych spółek.
2. W wyniku braku jednolitej formy sprawozdania finansowego w zakresie układu, kolejności i szczegółowości poszczególnych pozycji, spółki stosują odmienny porządek prezentacji, przyjmują różny poziom uszczegółowienia, przenoszą istotne pozycje do części opisowych oraz bywa, iż pomijają w sprawozdaniach finansowych ważne informacje.
3. Zgodnie z MSR kształt sprawozdania finansowego powinien odpowiadać specyfice danej jednostki oraz zapewniać możliwość prawidłowej oceny jej dokonań przez odbiorców informacji. Jednakże z drugiej strony bardzo elastyczna forma sprawozdania finansowego utrudnia porównywalność raportów między spółkami.
4. Wymagane dane dostępne są dopiero w informacji dodatkowej, jednak wielokrotnie również w niewystarczającym zakresie, a dodatkowo w każdym przypadku w odmiennym układzie. W wielu podmiotach noty przedstawiane są wyłącznie w formie opisowej, bez prezentacji wielkości liczbowych. Ponadto bardzo duże utrudnienie dla analizy informacji ujętych w notach stanowi ich obszerność, niejednorodny układ i poziom skomplikowania.
5. Na ograniczenie przydatności w zakresie porównywalności formy prezentacji sprawozdań finansowych do podejmowania decyzji wskazuje się również fakt, iż regulacje MSSF nie wymagają ujawniania szeregu pozycji pośrednich w sprawozdaniu z zysków i strat oraz innych całkowitych dochodów. W efekcie, badanie i porównywanie dokonań poszczególnych podmiotów jest utrudnione, a określonych przypadkach nawet niemożliwe.
6. Porównywalność sprawozdań finansowych można rozpatrywać na dwóch poziomach, w zakresie zgodności z MSR 1 oraz na bazie dodatkowych objaśnień ujętych w notach. O ile w pierwszym obszarze jest dostrzegalna ograniczona co prawda, ale jednak zbieżność przyjętych rozwiązań, to informacje zawarte w notach strukturyzowane są praktycznie w dowolny sposób, ograniczając ich porównywalność między spółkami

7. Porównując do siebie sprawozdania finansowe spółek polskich i niemieckich można zauważyć pewne podobieństwa w ramach krajów, m.in. wszystkie polskie spółki ujawniły dodatkowe informacje o kosztach w przekroju rodzajowym, podczas gdy spółki niemieckie uczyniły to w bardzo ograniczonym stopniu. Jednakże, zasadniczo sprawozdania finansowe badanych spółek istotnie różnią się od siebie niezależnie od kraju głównej siedziby jednostki.

Literatura

- Buyts P., Schutte D., Andrikopoulos P. (2012), *Understanding accounting students' cultural diversity and its implication of the interpretation of IFRS*, „International Business & Economics Research Journal”, 11 (4), s. 451–466.
- Byard D., Ying L., Yu Y. (2011), *The effect of mandatory IFRS adoption on financial analysts' information environment*, „Journal of Accounting Research”, 49 (1), s. 69–96.
- Daske H., Hail L., Leuz C., Verdi R. (2008), *Mandatory IFRS reporting around the world: Early evidence on the economic consequences*, „Journal of Accounting Research”, 46 (5), s. 1085–1142.
- Discussion Paper Preliminary Views on Financial Statement Presentation*, www.ifrs.org (dostęp 15.05.2009).
- Discussion Paper Disclosure Initiative – Principles of Disclosure*, www.ifrs.org (dostęp 16.06.2017).
- Gierusz J. (2009), *Przebudowa sprawozdawczości finansowej – propozycje IASB i FASB*, „Rachunkowość”, 7, s. 43–51.
- Gierusz J. (2010), *Ocena przygotowanego przez IASB i FASB projektu sprawozdania finansowego*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, 56 (112), s. 49–69.
- Gierusz J. (2015), *Dylematy harmonizacji rachunkowości*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, 82 (138), s. 19–38.
- Kabalski P. (2005), *Części składowe sprawozdania finansowego, cele i struktura*, [w:] A. Jaruga (red), *Jednostkowe sprawozdanie finansowe według Międzynarodowych Standardów Rachunkowości MSSF/MSR*, SKWP, Warszawa, s. 58–59.
- Kozłowski W. (2017), *Międzynarodowy Standard Rachunkowości 7 „Rachunek przepływów pieniężnych (MSR 7)”*, [w:] J. Gierusz, M. Gierusz (red.), *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej w teorii i praktyce*, ODDK, Gdańsk, s. 204–213.
- Li S. (2010), *Does mandatory adoption of International Financial Reporting Standards in the European Union reduce the cost of equity capital?* „The Accounting Review”, 85 (2), s. 607–636.
- Lopes A., de Alencar R. (2010), *Disclosure and cost of equity capital in emerging markets: The Brazilian case*, „International Journal Of Accounting”, 45 (4), s. 443–464.
- Michalak M. (2017), *Międzynarodowy Standard Rachunkowości 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” (MSR 1)*, [w:] J. Gierusz, M. Gierusz (red.), *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej w teorii i praktyce*, ODDK, Gdańsk, s. 131–202.
- Nobes C. (2011), *IFRS Practices and the persistence of accounting system classification*, „Abacus”, 47 (3), s. 267–283.
- Praktyczny przewodnik po MSSF* (2017), Deloitte, Infor Biznes Sp. z o.o., Warszawa, s. 115.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz. U. z 2018 r., poz. 395).
- Wędzki D. (2008), *Aplikacja Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej w Polsce – jaśniej czy ciemniej?* [w:] E. Walińska (red), *Polska praktyka rachunkowości w kontekście procesu harmonizacji międzynarodowej sprawozdawczości finansowej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa, s. 23–24.

Źródła internetowe

www.ifrs.org (dostęp 18.11.2017).

